

BERICHTEN
UIT
NEDERLANDSCH OOST-INDIË
VOOE
DE LEDEN
VAN DEN

SINT-CLAVERBOND.

1898

I.

Niet in den handel

's GRAVENHAGE,

T. C. B. TEN HAGEN.

De Ursulinen-Kloosters op Java.

In Nederlandsch Indië zijn de omstandigheden van dien aard, dat het voor vele ouders met den besten wil der wereld niet mogelijk is, zelf de opvoeding hunner kinderen te leiden. Dat gemis wordt hun echter ruimschoots vergoed door de vele scholen der religieuzen, die zich aan de opleiding der vrouwelijke jeugd wijden. In haar toch vinden de kinderen teederlievende moeders en wijze meesteressen, die haar in de wetenschappezen kunsten bekwamen, welke het sieraad der vrouw zitmaken. Gedurende eene lange reeks van jaren hebben de Zusters getoond berekend te zijn voor haar verhevene taak: geest en hart der meisjes te vormen, en hierin hebben zij steeds aan de stoutste verwachtingen beantwoord. En geen wonder; want stel eens, dat een wijsgeer in de idealen zijns geestes naar de beste opvoedsters der vrouwelijke jeugd zou zoeken, wat zo hij zich dan voorstellen? Eene vereniging van maagden, die door veelzijdige talenten van geest en hart uitmunten, en hierin overeenkomen, dat zij zich zelve vergetende, geheel en al leven voor de taak, waaraan zij zich hebben gewijd.

Dat ideaal is verwezenlijkt in onze kloosters. Daar toch treft gij eene vereeniging van maagden aan, die verschillend door geboorte, leeftijd en talenten maar allen één door haar doel, allen gehoorzamend aan één Overste, allen zich zelve vergetend, aan zich zelve gestorven, om allen één van hart en ziel, opgewekt te leven voor de taak, waaraan zij zich hebben gewijd. En zoo worden hare verschillende talenten, reeds schoon op zich zelve, samen één heerlijk geheel, gelijk enkele bloemen tot één bloemruiker samengevoegd, aan schoonheid en sierlijkheid winnen.

Er zijn in onze Oost-Indische Kolonie 228 Zusters werkzaam, die tot drie verschillende Congregaties behooren: de Ursulinen, de Franciscanessen van Heijthuizen en de Liefdezusters van Tilburg. Wijl nu de Ursulinen de oudste brieven hebben, stel ik mij voor, Geachte leden van den Sint Claverbond, U een beknopt verhaal te doen van de komst dier Zusters op Java, de oprichting, voortgang en bloei harer scholen. Ik hoop daardoor velen een juist idee te geven van die instituten, nederig in hun begin, doch thans zoo schitterend, dat zij met glans kunnen wedijveren, niet alleen met soortgelijke inrichtingen in onze Kolonie, doch zelfs met die in Europa en in de Nieuwe Wereld. Want het mocht U gaan, gelijk het mij zelve ging, voor ik in Indië aankwam ik had toen van onze Oost een zeer verkeerd denkbeeld.

Mgr. Vrancken, Bisschop van Colophon en Apostolisch Vicaris van Batavia, die sinds 13 Februari 1848, den dag Zijner aankomst in Insulindes hoofdstad, de Missie van Nederlandsch Indie bestuurde, beijverde zich van den beginne af voor de opleiding der vrouwelijke jeugd, waarvan de toekomst voornamelijk afhangt. Doch, wilde Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid het zaad der christelijke leering, in de jeugdige harten uitgestrooid, zien ontkiemen en blijvend gedijen, dan waren er bekwame leidlieden noodig, die de teere plantjes, welke zoveel zorg en geduld vereischen, om later bloemen en vruchten voort te brengen, dag in dag uit zouden verzorgen. Daarom wendde de Bisschop zich tot de Ursulinen, eene vereniging van Godgewijde maagden in 1534 door de H. Angela, onder de bescherming en den naam van de H. Ursula gesticht, die uit kracht harer instelling zich wijden aan de opvoeding der vrouwelijke jeugd.

Toen. Monseigneur in 1854 naar Rome vertrok ter bijwoning van de Dogmaverklaring der Onbevleete Ontvangenis, volvoerde hij gedurende zijn verblijf in

het vaderland zijn lang gekoesterd plan: Zusterscholen in het Vicariaat van Nederlandsch Indië op te richten. Te Sittard, waar Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid vroeger Deken was geweest, klopte hij bij de Ursulinen dier Stad aan en mocht tot zijn troost zeven religieuzen, op den 20sten September 1855 uitgeleide doen tot Rotterdam, waar het schip zeilree lag, dat de eerste Zusters naar Java zou overbrengen. In dien tijd behoorde er voor die klooster maagden grooten moed toe en een onbegrensd vertrouwen op Gods vaderlijke voorzienigheid, om die moeielijke en gevaarvolle reis op een zeilschip te ondernemen naar een land, dat zij niet kenden, onzeker aangaande den uitslag van haar arbeid, terwijl zij bij aankomst in dat vreemde land geen huis zouden binnengaan, waar zij omringd van de liefde harer medezusters, spoedig aan de nieuwe omgeving zich zouden gewennen, zooals dit thans het geval is.

Vijf der eerstelingen van die lange rij, welke later volgen zou, waren uit het klooster te Sittard, ééne uit dat van Haute-Croix, terwijl mère Ursule, overste van de Communauté van Maeseijck tot moeder gekozen was. Wel heeft de uitkomst bewezen, dat deze keuze van God kwam, want deze eerbiedwaardige vrouw, die 16 November 1885 te Soerabaia het hemelsch loon ging ontvangen, heeft te midden der moeielijkheden van allerlei aard, bij de stichting van het huis Noordwijk en later ondervonden, steeds getoond eene waarlijk sterke vrouw te zijn. Als de menselijke middelen ontbraken en de tegenheden bergen hoog oprezen, vertrouwde zij met onverstoorbare kalmte op den Heer, aan wien zij geheel toebehoorde, en die haar immer in alle omstandigheden had bijgestaan. Inmiddels had Pastoor A. C. Claessens, die later Mgr. Vrancken in het Bisschoppelijk ambt opvolgde, een huis voor de Zusters gekocht te Noordwijk, tegenover het paleis van den Gouverneur-Generaal gelegen,

en twaalf minuten gaans van de R. K. Kerk verwijderd. Het hoofdgebouw bestond uit een beneden- en bovenverdieping. Gelijkvloers waren aan den kant der gracht eene galerij en een groote zaal, gevolgd door een gang. welke naar twee kleine vertrekken leidde, waarachter zich een tweede zaal bevond grooter dan de eerste, en een tweede zuilengang. De rechtervleugel bevatte een keuken, een provisiekamer en twee vertrekken, waarvan het eene later tot eetzaal der Zusters en het andere tot ziekenzaal diende. De linkervleugel was verdeeld in vier vertrekken, eerst als slaapkamers, vervolgens als piano-kamers gebruikt. Tusschen de twee vleugels waren eene groote plaats en een plantsoen van kokospalmen. De bovenverdieping was in verschillende kamers verdeeld. Op den 7den Februari 1856 zetten onze Zusters, na een reis van 139 dagen, voet aan wal. Vergezeld van Pastoor Franssen, namen zij bezit van haar huis, waar eenige Maleische bedienden haar wachtten.

Er bevond zich ook eene dame, om de Zusters op de hoogte te brengen en de inlandsche bedienden te bevelen, totdat de Zusters het Maleisch zouden kennen. Hoe groot was haar verwondering, toen zij eene prachtig toebedeinde Indische tafel in den zuilengang ontwaarden, en achter elk van haar een knecht zagen om haar te bedienen. Die goede Maleijers dachten, dat de Zusters als voorname dames moesten behandeld worden. Zij hadden het huis zoo goed verlicht, dat er niet minder dan dertig groote lampen brandden, en een aantal kleinere in alle mogelijke hoeken. Maar die weelde kon niet voortduren; reeds des anderen daags verminderde de Révérende Mère die verlichting zooveel mogelijk en na eenige dagen bedankte zij ook de oude dame voor haar zorgen. Doch reeds den vierden dag na de aankomst der Zusters, ondervonden zij dat de Goddelijke Voorzienigheid bij den aanvang van groote werken offers vraagt, en den arbeid God ter eere, met het zegel des kruises

kenmerkt. Een graf werd gedolven. Mère Emmanuel daalde er in neder. Met de teederste godsvrucht en overgeving aan Gods H. Wil had zij de H. Sacramenten ontvangen en verruilde het ballingsoord met het Vaderland, waar God, met haar offer tevreden, haar den palm der overwinning schonk.

Diep bedroefd staan de Zusters bij de groeve. Tranen wellen uit aller oog, doch de smart wordt getemperd door de berusting in Gods heilig Welbehagen; 't is een droefheid van groote harten, sterke zielen. In zijne vaderlijke bezorgdheid wilde Monseigneur Vrancken niet dat de scholen dadelijk zouden aanvangen. Den 1 Augustus 1856 werden de lessen begonnen, nadat de vergunning tot de opening der scholen den 10 Juli van de Leden der Commissie ontvangen was. Het pensionaat bestond al sedert den 3 Mei, den dag waarop de eerste pensioneren aankwamen.

De jonge boom bleek in goede aarde geplant, want aanstonds begon hij wortel te schieten en zijne takken uitbreiden. In oktober toch waren er reeds zestig leerlingen, waarvan veertig pensioneren, aan de zusters toevertrouwd. Een zware taak voorwaar voor die weinige zusters! Toen nu echter Mère Xavier ziek werd en hare lessen moest staken, waren de zusters wel gedwongen hare toevlucht te nemen tot de welwillendheid van eenige leken, om haar in het lesgeven bij te staan.

Mgr. schreef toen aan den pastoor van Thildonck, den Zeer Eerw. Heer Lamberts, directeur der Ursulinen, om hulp, die spoedig werd toegezegd. Aanstonds, schoon er in Indie reeds twee zusters bezweken waren, maakten er zich in Europa acht reisvaardig, om edelmoedig hare zusters in Insulinde ter hulp te snellen.

Den 24 October gingen zij te Rotterdam aan boord, en namen den 6 April 1858, 's namiddags tegen 4 uur haar intrek in het Klooster „de Transfiguratie” (Verheerlijking”) te Noordwijk. Dat was een blijde dag voor

haar, die zoozeer hulp behoefden,; acht naar arbeid verlangende medezusters te mogen verwelkomen. Met dubbele krachten toog men nu opgewekt aan het werk, dat spoedig in omvang toenam.

Met onbeschrijfelijke vreugde zagen de Zusters hoe de kinderen, dikwerf in hunne jeugd verwend, zich onder hare leiding plooiden, in kennis toenamen, door woord en voorbeeld der meesteressen aangespoord, opgroeiden in godsvrucht en deugd.

Ook op de familieleden der leerlingen oefenden de Zusters een zegenrijken invloed uit. De kerk werd beter bezocht en het ontvangen der H. Sacramenten nam merkelijk toe.

Maar spoedig ondervond Noordwijk wéér dat ongestoorde vreugde niet tot deze wereld behoort. De goede Zuster Eudoxie, een der acht nieuwaangekomenen, werd door de typhuskoorts aangegrepen en was weldra in stervensgevaar, zoodat haar het H. Oliesel werd toegediend. Met nederige, vurige, onderworpen smeekingen deden haar medezusters den hemel een heilig geweld aan, totdat de zuster genas. En heden nog strekt zij de communiteit tot stichting en vreugde, zij, die niettegenstaande haar vier-en-zeventig-jarigen leeftijd, met een door ouderdom en arbeid gerimpeld doch opgeruimd gelaat, blijde voortwerkt van den morgen tot den avond.

Meermalen in die eerste jaren werden er in de kapel van het klooster leerlingen tot de eerste H. Communie toegelaten. Dat waren dagen van innig zielsgenot, een voorsmaak van de Zaligheid des hemels, als de kinderen iu witte kleederen, het beeld van de onschuld harer zielen, voor de eerste maal tot de tafel des Heeren naderden, en haar zedige en eerbiedige houding van het groot geloof sprak, dat leefde in de jeugdige harten.

Den 18den Januari 1859 werd een tweede klooster te Weltevreden gesticht, waardoor nu meerdere kinderen van de weldaad eener goede opvoeding konden genieten. Van den stam werd dus een tak afgescheiden en te

Weltevreden geplant, en ook daar bleek die op geen steenrots maar in goede aarde geplant, want spoedig prijkte hij in vollen loover. Voor echter iets over dit nieuwe klooster te zeggen, is het voor de orde in ons verhaal beter, de geschiedenis van Noordwijk ten einde toe mede te deelen.

De welvaart der Zusterscholen, die veler hart verheugde, wekte echter sommigen tot naijver op. Dezen nu meenden haar een aanzienlijke schade te berokkenen door ook een pensionaat op te richten. Het bestuur daarvan werd toevertrouwd aan eene Fransche dame, die, niettegenstaande de buitengewoon groote geldelijke ondersteuning, welke zij ontving, weldra genoodzaakt was hare school te sluiten, wijl zij op geenerlei wijze kon voldoen aan de vereischten van een dergelijke inrichting; daarbij kwam nog dat de kinderen haar één voor één verlieten om op de Zusterschool te komen. Dit ziende verzocht zij zelve in het klooster Noordwijk onderwijs te mogen geven; met edelmoedigheid werd haar dit toegestaan en zoo ging zij onder de leiding der Zusters voort met het onderricht der jeugd.

Het volgend voorval teekent niet minder dan het vorige, in welk een goeden geur het klooster stond.

Twee jonge juffrouwen, in eene protestantsche inrichting geplaatst, hadden vernomen, dat er te Batavia religieuzen waren, uitsluitend toegewijd aan de opvoeding der jeugd; heimelijk verlieten zij haar pensionaat. Hoe groot was niet de verwondering der Zuster, die 's morgens de deur openende, beiden voor het huis zag staan, de gunst afsmeekende binnengelaten te worden. Te medelijdend om zulk een dringend verzoek te weigeren, liet zij ze binnen en bood haar eenige verkwikking aan. De goede kinderen deelden de Overste daarna mede, waarom zij stil ontvlucht waren en wat zij wenschten. Deze kon en mocht natuurlijk niet aan haar verlangen voldoen, doch gaf van het voorgevallene kennis aan haar voogd, want het waren weezen. Deze kwam na

ontvangst van het bericht zeer ontevreden naar het klooster, nam zijne pupillen mee en bracht ze naar haar vroeger pensionaat terug. Zij ontsnapten echter een tweede maal en hielden nu zoo dringend aan bij haar voogd, dat haar de gewenschte guns:, pensioneren te worden bij de Zusters, eindelijk verleend werd. Het is onmogelijk hare vreugde en blijdschap te beschrijven, toen zij zich voor goed in Noordwijk zagen aangenomen.

Moeder Ursula, met de leiding van Zusters en kinderen belast, was reeds lang sukkelende. Alle middelen, om haar de gewenschte gezondheid terug te schenken, waren te vergeefs beproefd. Toen liet Mgr. haar naar Europa vertrekken, hopen de dat zij in het moederland weer frisch en sterk zou worden. Zij zou dan tevens eene schoone gelegenheid hebben, de belangen der scholen in Indie persoonlijk voor te dragen in de huizen van Holland en België; want de aankomst van nieuwe Zusters hield geen gelijken tred met het toestroomen van nieuwe leerlingen. Bovendien waren er reeds meerdere Zusters aan Weltevreden afgestaan, en de nieuw aankomende zouden voortaan over de beide huizen worden verdeeld.

De Révérende Mère vertrok in gezelschap van Mère Alexis aan boord van de stoomboot van den Heer Cores de Vries, die haar vrijen overtocht verleende tot Singapore. Zulk een aanbod was den Zusters zeer welkom, want in de eerste jaren waren de middelen zoo schaars, dat zij soms niet wisten hoe aan het dagelijks brood te komen. Toch leefden zij steeds opgeruimd, in het volle vertrouwen op Hem, die gezegd heeft: „weest niet bekommerd voor uw leven, wat gij zult eten. Aanschouwt de vogelen des hemels, die niet zaaien en niet maaien, noch in schuren vergaderen; en Uw hemelse Vader voedt ze toch. Zijt gij lieden niet veel beter dan zij?"

En dikwerf ondervonden de Zusters welwillende milddadigheid. Zoo had het vorig jaar de reeder van

de .. Stella Maris" aan twee Zusters vrijen overtocht geschonken op zijn schip van Holland tot Batavia toe. De eene is nog in leven en heeft van haar achtendertig jarig verblijf te Noordwijk vijfentwintig jaren lang de zware taak van keuken-Zuster vervuld. Eerbied voor zulk een offervaardigheid, die door weinigen naar waarde wordt geschat, maar door den Alwetende, die de grootheid kent der offers Hem gebracht, heerlijk beloond zal worden.

Mère Louise, die als Overste van het later te stichten huis te Soerabaia zoo gevierd en bemind zou worden, nam gedurende de afwezigheid van moeder Ursula het bestuur waar. Deze laatste dacht na aankomst in het vaderland slechts aan één zaak; de belangen der Ursulinen in Indie. Den 2den September woonde zij de vergadering der Oversten bij, welke elk jaar te Thildonck, het voornaamste klooster der Ursulinen, gehouden wordt. Daar werd de missie in onze Oost krachtig aanbevolen. Om echter de toekomstige belangen der scholen te verzekeren, stelde Moeder Ursula pogingen in het werk voor de oprichting van een noviciaat, waar Zusters, bestemd voor den arbeid in Nederlandsch-Indie, zouden gevormd worden. Zij stelde op last van Zijn Doorl. Hoogwaardigheid Monseigneur Vrancken, aan Mère Pélagie, de Overste van Venray voor, dat noviciaat in haar huis op te richten. Na gebed en rijp beraad nam deze edelmoedige vrouw, wie de missie van Nederlandsch Indie ten eeuwigen dage schuldenares blijft, het zoo moeielijk en bezwaarlijk voorstel aan. Nu werd het plan ter goedkeuring aan Monseigneur Paredis en den Pastoor van Thildonck voorgelegd. Beiden keurden het voornemen der Rév. Mère Pélagie goed en prezen haar, dat zij met zulk een kloeken moed den last van dit groot en omvangrijk werk op zich had genomen. En deze waarlijk groote vrouw, een der Stichteressen van het huis Venray, die daar na een halve eeuw van kostbaren arbeid den 28sten Januari 1885 het hoofd ter

eeuwige ruste nederlegde, heeft tot het einde toe haar woord gestand gedaan. Tot den laatsten dag haars levens bleef zij het noviciaat besturen, stond zelfs haar eigene dochters af en deed alles wat in haar vermogen om de huizen in Nederlandsch-Indië te doen toenemen in krachtige bloei. Hoeveel uitmuntende onderwijzeressen, in staat de eer van haar eigene inrichting hoog te houden, zond zij niet naar Java! was,

Moeder Ursula mocht na het stichten van een noviciaat voor de huizen op Java, wat de toekomst aangaat gerust zijn; maar de instandhouding der scholen vorderde dringend, dat er nu reeds Zusters met haar naar Indie zouden gaan, en hierin slaagde de goede moeder niet. Op het punt van zich in te schepen had zij voor eenig gezelschap eene werkzuster. In hare verlegenheid en troosteloosheid wendde zij zich tot een pater Redemptorist, om hem haar leed mede te deelen en den bijstand zijner gebeden in te roepen. Deze moedigde haar aan, en als of het hem door God was ingegeven zeide hij: „bestel tien plaatsen op het schip". Zij gehoorzaamde blindelings, vertrouwend op het woord: Die U hoort, hoort Mij", schreef aanstonds aan de kapitein om tien plaatsen klaar te houden, en sloeg op nieuw met moed en vertrouwen de hand aan het werk. Haar geest van geloof werd zichtbaar beloond, want den gasten in december 1860 vertrok zij met negen religieuzen. Na een tocht van 95 dagen kwamen zij behouden op de reede van Batavia aan. Vier der nieuw aangekomenen namen haar intrek in Noordwijk, terwijl er vijf aan het nieuwe klooster te Weltevreden werden afgestaan.

Den 30sten April 1862 brachten Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië, de Heer Baron Sloet Van den Beele, zijne echtgenooten en dochter een bezoek aan de inrichting en betuigden zich hoogst voldaan over alles, wat zij gezien en gehoord hadden. Deze goede gewoonte, door hun hooggewaardeerd

bezoek, hulde te brengen aan deze leidsvrouwen der jeugd, weldoensters van onze kolonie in den edelsten zin, hebben alle landvoogden geëerbiedigd. En toen er den 31 Augustus van bovengenoemd jaar tentoonstelling van de handwerken der leerlingen werd gehouden, vereerden Mevrouw Sloet van den Beele en hare dochters het klooster andermaal met een bezoek. Met groote oplettendheid luisterden zij naar de gezangen en verzen voor die gelegenheid vervaardigd, en bij haar vertrek betuigden zij den Zusters haar leedwezen, de plechtigheid der prijsuitdeling, welke den volgenden dag zou gehouden worden, niet te kunnen bijwonen.

In 1864 was het getal leerlingen zoo toegenomen, dat er gebouwd moest worden.

Elk jaar kwamen er nieuwe Zusters om zieken en en ontslapenen af te lossen. En zoo volgden de jaren. elkander op, het eene meer, het andere minder vreugde aanbrenghend. Maar wat er in het klooster ook wisselde, kwam of ging, de goede geest der opvoeding bleef voortbestaan en groeide immer heerlijk aan. Want al die nieuwe Zusters, die aankwamen om het werk harer voorgangsters over te nemen of haar hulp te bieden, waren met een zelfden goeden geest beziel, hadden één doel en waren in dezelfde leerschool gevormd. Hoe hartverheffend is zulk eene eenheid, waardoor de zwakheid sterk wordt en groote werken tot stand komen!

Want een groot en verheven werk, niet door goud of goed, maar door eendrachtige toewijding verkregen, zijn de kloosters der Ursulinen op Java.

Deze scholen zijn in ieders aching uitmuntende inrichtingen van onderwijs en opvoeding. Vandaar dat zeer vele andersdenkenden hunne dochters aan de leiding der Zusters toevertrouwen. Bij hen is de natuur sterker dan de leer; zij weten dat hunne kinderen bij de Zusters opgevoed, zich later gemakkelijk in een deftige omgeving bewegen, de nieuwe talen zuiver spreken, en

desverkiezende het gemakkelijk zoover brengen, dat zij in verschillende vakken gediplomeerd worden.

Waarom de talen op de Zusterscholen zoo goed aangeleerd en gesproken worden, is geen geheim voor hem die weet, dat er meerdere Zusters zijn, wier moedertaal het Fransch, Duitsch of Engelsch is, zoodat de leerlingen de zuivere uitspraak dier talen hooren.

Bovendien wordt er veel werk gemaakt van die kunsten, welke het sieraad zijn der vrouw, en voor meisjes van hooger stand noodzakelijk, willen zij zich later niet schromelijk vervelen of in het euvel vervallen roman-lezeressen te worden.

In de les der fraaie handwerken worden door sommige leerlingen bepaald kunstwerken vervaardigd. Naar ik hoor hebben de Indische meisjes voor deze soort van kunst meer vaardigheid dan de Hollandsche.

En met het maken van kunstbloemen weten zij u te bedriegen, zóo komen zij die der natuur nabij. Ook de schilderkunst wordt door haar, die er aanleg voor hebben, beoefend en verscheidene tekeningen op doek of porselein zouden op eene tentoonstelling bekroond worden.

De toonkunst vooral wordt in de kloosters hoog houden en gewaardeerd, wat in Indië een eigenaardige reden heeft. Vele meisjes valt later het lot ten deel op kleine plaatsen te wonen, en zijn dus niet in de gelegenheid het kunstgenot te smaken, dat de groote steden, zij het dan ook in geringe mate, aanbieden. Wat is het dan niet een uitkomst, wanneer zij zelve door eigen spel op de piano dat gemis voor zich zelve en de huisgenooten kunnen vergoeden!

Moeder Ursula, die den grondslag van Noordwijk legde, werd den 13^{en} Mei 1871 naar Soerabaia gezonden. Op haar bidprentje hebben zij, die haar gekend hadden, deze roemvolle getuigenis neêrgeschreven: Als Overste was zij een ware moeder, als onderdaan onderworpen aan hare Oversten, liefvallig jegens haars gelijken; altijd

zoekende naar de laagste plaats. werkte zij alleen, om allen voor te komen op den weg, die ten hemel leidt".

Mère Gregoire volgde haar als Overste op en bestuurde het huis tot den 15den oktober 1877. Ook onder hare leiding bleef de goede geest, die er heerschte, bewaard onder meesteressen en leerlingen. Den 16 oktober van dat jaar werd Mère Augustine tot Overste gekozen. Deze was sedert 1863 in Indië werkzaam en een der stichteressen van het huis te Soerabaia, doch van daar naar Batavia ontboden door Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid Monseigneur A. C. Claessens, die sinds 16 Juni 1874 aan het hoofd stond van onze missie. Onder het bestuur dezer nog levende Overste is de school van Noordwijk tot dien bloei geklommen, waarin zij zich thans verheugt: 468 kinderen, waaronder 112 pensioneren, krijgen elken dag onderwijs, terwijl 57 Zusters, elk in haar vak, deel hebben aan de opvoeding der meisjes, wier leeftijd afwisselt van vier tot meer dan twintig jaar.

Welke groote lokalen in zulk eene inrichting noodig zijn kan men licht begrijpen, vooral voor Indië waar frissche lucht een levensbehoefte is. Het erf van dit klooster is dan ook meer dan 500 Meter lang en heeft een gemiddelde breedte van ongeveer 50 Meter. De juiste breedte is moeielijk op te geven, wijl deze op vele plaatsen verschilt.

Achter het hoofdgebouw, dat hier boven beschreven is, en nu reeds door aanbouw bijna de dubbele oppervlakte van vroeger beslaat, zijn er aan beide kanten van een frisschen tuin twee lange vleugels gebouwd, waar achter weer een eetzaal en een zaal voor ontspanning de geheele breedte van het erf innemen.

Met welk een gunstigen uitslag het onderwijs in het klooster te Noordwijk gegeven wordt, moge, beter dan door veel redeneering hieruit blijken, dat van 1866-1896 aan leerlingen dier inrichting 57 akten voor onderwijzeres

en 46 voor de levende talen en andere vakken werden uitgereikt.

Na het lezen van het verhaal der stichting en bloei van 't klooster Noordwijk, zal de welwillende lezer bemerken, dat er veel is ingevlochten, wat evenzeer op dat van Weltevreden en Soerabaia slaat, wier geschiedenis nu volgt.

Na de vestiging van het eerste klooster werd er spoedig, zooals reeds gezegd, een tweede gesticht te Weltevreden. Den 18den Januari 1859 openden, met de Overste, Mère Angèle en Mère Stanislaus een school op Passar Baroe, met het doel om kinderen van minderen stand de gelegenheid te geven, van de weldaad eener goede opvoeding te genieten. Weldra echter werd er aan deze school eene inrichting verbonden, waarin, evenals te Noordwijk, internen en externen van den hogere stand opleiding zouden ontvangen. Den tweeden Maart van bovengenoemd jaar telde deze school slechts eene leerlinge, maar na een half jaar was het huis op Passar Baroe reeds te klein om het gedurig aangroeiend getal kinderen te bevatten. Gelukkig bood zich een goede gelegenheid aan, om te Weltevreden, naast het Postkantoor, een zeer ruim terrein te koopen, belendend aan het erf der Kerk, waarop nu het klooster in al zijn schoonheid prijkt.

Voor het front staande doet de vijftig meter breede voorgevel met zijn getinte muren, deuren en vensters U aangenaam aan. Bevallig steekt dit kloostergebouw af bij de witte en gele muren der huizen in Nederlandsch Indië. In de veelkleurig beschilderde voorgalerij wekken schilderstukken en andere kunstvoorwerpen, door vroegere leerlingen vervaardigd, aanstonds Uw aandacht. Door de binnengang in de achtergalerij gekomen, rijzen aan weerszijden van eenen tuin van 60 M. lengte en 25 M. breedte, twee lange rijen gebouwen, in denzelfden trant opgetrokken, voor uw verbaasden blik omhoog. Hoe treft die grootsche ordelijke bouw! Aans

uw linkerhand staan de gebouwen der leerlingen, met een onafzienbare galerij er voor, die een alleraangenaamste indruk maakt. Aan uw rechterhand ziet gij de kapel en de vertrekken der Zusters, terwijl de bovenverdieping van beide vleugels frissche slaapzalen zijn, die ieders goedkeuring wegdragen. 't Is mij niet mogelijk al die zalen en kamers te beschrijven. De kapel echter moet ik U binnenleiden; zij is bij een lengte van 31 M. op negen breedte, groot genoeg om alle Zusters en kinderen te bevatten. Deze kapel is eenig in Nederlandsch Indië. (Later hebben de Zusters Franciscanessen te Semarang er een evenbeeld van gebouwd). Ieder die ze voor de eerste maal binnentreedt is verrukt. Al dadelijk ziet men dat zij aan het H. Hart van Jezus is gewijd.

Op het middelste der beschilderde ramen in het presbyterium, opent Longinus de zijde des Heeren. Dat aan den Evangeliekant stelt Margaretha Maria Alacoque voor, aan de voeten van den verschenen Verlosser neergeknield, terwijl op het raam aan de Epistelzijde de Paus de Wereld aan het H. Hart toewijdt. Waar ge U ook in de kapel bevindt, springen twee groepen op het altaar duidelijk in het oog. Ook zij spreken wederom van Jezus' H. Hart, want het stromend water uit de rots, waarop Mozes slaat, brengt het dikwerf herhaalde vers te binnen: *haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris*: "Gij zult in vreugde water scheppen uit de bronnen des Zaligmakers"; terwijl op de andere groep de H. Thomas de geopende zijde des Heeren aanraakt. In den triomfboog ontvouwt een engel op een sierlijk gekrulde band de woorden van de H. Gertrudis: *"Cor Jesu abundat et superabundant omnibus bonis in quo latent omnis beatitudinis thesauri"*: "Het Hart van Jezus, dat de schatten aller zaligheid bevat, vloeit over en moge nog meer overvloeien van alle goederen." In het schip der Kapel verhalen de sprekende beelden op de staties van Jezus' liefde en lijden, terwijl de woorden

van het Symbolum, in de kerk- en moedertaal smaakvol aangebracht, uw geloof verlevendigen. Aan den ingang der kapel staat ter voltooiing van het geheel, een levensgroot prachtig beeld van den Zaligmaker op zijn Hart wijzende. Maar nu is het mij niet mogelijk U een idee te geven van de schoone harmonie van lijnen en verven, die geest en hart verheffen en met altaar en beelden samenstemmen, om dit bedehuis tot een waardige hulde te maken, aan Jezus' H. Hart gebracht.

't Was een goede gedachte in Nederlandsch Indië een kapel te bouwen, die ten allen tijde getuigen zou van Jezus' liefde. Maar ook voor de Zusters die der wereld gestorven, geen wereldsche vermaken en uitspanningen genieten, is het zoo zoet in zulk een hartverheffende omgeving te bidden tot den Goddelijken Bruidegom harer ziel en daar troost en vrede te vinden. O, wanneer des avonds Zusters en leerlingen er nederknielen voor het H. Sacrament en kerkelijke lofzangen door de gewelven ruischen, dan moet wel die edelste en reinste snaar, die in het menschelijk harte schuilt, de liefde tot God, door den voorsmaak der eeuwige zaligheid in veler harten trillen!

Gelukkige meisjes, die uwe opvoeding ontvangt in een inrichting, waar heel de omgeving stemt tot orde en deugd en al wat edel en schoon is.

Den voortgang en bloei der eerste school van dit klooster kan ik stilzwijgend voorbijgaan; want ik zou slechts kunnen herhalen wat ik reeds van Noordwijk gezegd heb.

Den 8sten November 1866 werd Mère Odile, die reeds zeven jaar te Weltevreden werkzaam was, aldaar tot overste gekozen. Evenals vroeger Moeder Ursula ging ook zij naar het Vaderland terug, om alleszins bekwame onderwijzeressen aan te werven, die in staat zouden zijn de concurrentie met de onder elk opzicht begunstigde staatsscholen vol te houden. Doch na alle Ursulinen-Kloosters in België en Duitsland afgereisd te hebben,

kwam zij onverrichter zake te Venray aan. Daar stond, gelijk wij gezien hebben een vrouw aan het hoofd, die hart had voor de missie en er offers voor wist te brengen. Deze liefderijke overste bezorgde Mère Odile op den 18 Juli 1875, haar naamdag, een aangename verrassing. Drie uitmuntende meesteressen brachten dien dag het groote offer: van haar geliefd klooster te willen scheiden om Mère Odile naar Batavia te vergezellen. En zulk een offer is voor een klooster als Venray, dat zelf vele meisjes moet opvoeden en waaraan bovendien een normaalschool, verbonden is, waarlijk niet gering te schatten. Goede meesteressen zijn niet gemakkelijk te krijgen. Maar offervaardigheid is de geliefkoosde deugd der Bruiden van Christus. Er wordt door weinigen, die de Zusters in Indië aan den arbeid zien, beseft, welke offers door haar zelve, hare medezusters en betrekkingen bij de scheiding zijn gebracht.

Een dezer drie Zusters, met Mère Odile in Januari 1876 naar Indië vertrokken, is een waar toonbeeld van offervaardigheid. Mijn lof, die haar bij het leven pijnlijk zou hebben aangedaan, zal haar niet bereiken, want den 20 November van het vorig jaar ging zij tot een beter leven over.

Fraudchen, zoo heette zij, bracht haar jeugd door als pensionaire te Venray, waar haar beide oudere Zusters den sluier hadden aangenomen. Zij was de lieveling haars vaders, die in de hoop leefde, dat zijn jongste dochter hem niet verlaten, maar de vreugde zijns ouderdoms wezen zou. Doch de Heer vroeg ook zijn laatste kind. Reeds lang had zij de stem van den Goddelijken Bruidegom vernomen, doch kinderlijk plichtgevoel en liefde riepen haar naar den ouden en hulpbehoevenden vader. Besluiteloos was ze tot op het ogenblik dat haar vader haar onverwachts kwam bezoeken. Dat was een voorzienigheid Gods. Zij openbaarde met bevende stem hare roeping. En toen geliefde lezer - had er een tooneel plaats, het leven der Heiligen

waardig. Sterk als Abraham door het geloof legt de grijsaard zijne handen op het hoofd van zijn laatst overgebleven kind en spreekt op zachten weemoedigen toon: Kind, uw geluk is het mijne; doe hetgeen God verlangt." Zes maanden later kroonde de Heer dat heldhaftig offer, door hem op te roepen naar de eeuwige vreugde. Dat is de roeping van Mère Marguerite, die eenmaal ingetreden, wegens haar buitengewone talenten werd uitgekozen, om de akte voor middelbaar onderwijs in de Nederlandsche taal en letterkunde te behalen.. IJverig studeert zij daartoe dag aan dag totdat, op het feest van Mère Odile van Weltevreden, de Overste haar voor de missie afstond. Haar akte voor middelbaar onderwijs bracht zij ten offer om de stem der gehoorzaamheid te volgen. Maar de natuur eiste haar rechten en er werden vele tranen vergoten, zoo door haar zelve, nu zij het geliefde klooster, waar zij sedert haar zevende levensjaar zoo gelukkig geweest was, ging verlaten, als door hare medezusters, die haar om hare groote begaafdheden, eenvoud en beminnelijke bescheidenheid, hoogachten en lief hadden.

Na eerst de hoofdakte voor lager onderwijs, die haar in Indie meer dan die voor middelbaar te stude zou komen, behaald te hebben, begon zij haar werk te Weltevreden en werd er de ziel van het onderwijs.

Hoe spoedig won zij aller harten en toch bleef zij zoo eenvoudig, als of zij zelve alleen onkundig was van haar talenten en als bemerkte zij de achting niet, die Zusters en kinderen haar toedroegen. God echter, die van zijne lievelingen dikwerf de grootste offers eischt, bezocht haar met een ziekte, die haar noodzaakte naar het vaderland terug te keeren. Ook daar evenwel vond zij geen heil voor haar kwaal en sleet haar verdere dagen in het Sint-Antonius-Gesticht te Rotterdam, waar zij het vorig jaar op den 20 November overleed. Doch haar klooster van Weltevreden, dat door haar vertrek alles scheen te verliezen, bleef zij tot haar stervensuur

gedenken. Door briefwisseling bleef zij op de hoogte van het onderwijs aldaar en steunde het zoveel als dat op zulk een afstand kon, door hare raadgevingen. Was het misschien aan haar gebed toe te schrijven, dat na haar vertrek, hetwelk ieder een zware slag voor Weltevreden noemde, de scholen juist in bloei toenamen? Nu kan ik, na dit schoone leven verhaald te hebben, wel niet zeggen: ex Uno disce Omnes, doch uit veler geschiedenis zou een even schoon beeld te voorschijn treden.

Den 4den April 1866 werd op dat gedeelte van het erf der Zusters, dat aan het terrein der kerk belandt, een huis geopend, waarin Europeesche weesmeisjes en verlaten kinderen zouden opgenomen worden. De zorg voor die meisjes werd aan de Eerwaarde Zusters opgedragen. Thans zijn er 70 kinderen, die na de lagere school te hebben doorlopen, in de nuttige handwerken geoefend worden. Hoe noodzakelijk zulk een inrichting is, blijkt wel uit de aanhoudende aanvragen om kinderen in ons gesticht op te nemen. Wij moeten ze helaas afwijzen, wijl plaats en middelen ontbreken.

De toestand der arme Europeesche kinderen, wier getal hier zeer toeneemt, is betreurenswaardig. Indien er eerlang geen doortastende maatregelen op het gebied van liefdadigheid jegens die verlaten kinderen worden getroffen, is het leed niet te overzien. Want er zijn voor die meisjes in Indie weinig betrekkingen, waarin zij eerlijk haar brood kunnen verdienen. Van daar worden vele, wien het geluk niet ten deel valt haar opvoeding in een goed gesticht te genieten, een prooi van Chinezen of zelfs van Europeanen, die met geloof en zedenwet gebroken hebben. Dezulken te bewaren en op het pad van Gods geboden te leiden, totdat zij trouwen of een goede betrekking krijgen, is een heerlijk werk, doch vraagt vele offers. De kosten toch van het onderhoud dier kinderen worden bestreden door giften, die maandelijks aan de huizen der gegoede ingezetenen

van Batavia en elders worden opgehaald. En tot eere van andersdenkenden zij hier gezegd, dat velen hunner mildelijk bijdragen. Want wij hebben hier geen stichtingen, zooals er elders zo veel door het geloof van vervlogene eeuwen in het leven zijn geroepen.; Bovendien is noch dit weeshuis, noch dat onzer jongens door de regeering gesubsidieerd. Eere aan de Zusters, die, niettegenstaande dit alles, zoovele meisjes van het pad des verderfs terughouden, haar eene godsdienstige opvoeding geven, en van die onbeschaafde kinderen welgemanierde vrouwen weten te maken.

Mère Odile, die een voorbeeldige overste was en een ware moeder voor de haar toevertrouwde jeugd, ontsliep den 17den Febr. 1881. Op den 25en daaraanvolgende werd Mère Agathe, die 11 Juni 1874 naar Indië was gekomen, in haar plaats met de leiding der Zusters en kinderen belast. Deze Révérende Mère had een standvastige godsvrucht tot het H. Hart van Jezus en ging op den eersten Vrijdag, den 5den van de maand Augustus 1887 tot een beter leven over.

Zij werd vervangen door de tegenwoordige Overste Mère Madeleine, onder wier bestuur de gebouwen werden voltooid en de kapel werd opgetrokken, die een sieraad is van onze Oost.

In de normaalschool aan dit klooster verbonden slaagden van 1886-1896, 150 leerlingen, wien een akte van onderwijzeres, voor de levende talen of andere vakken van Gouvernementswege werd uitgereikt.

In het loopende jaar was de uitslag der examens in de beide kloosters zoo gunstig, dat in de bladen van Batavia het volgend bericht te lezen stond: „Zeldzaam examen - succès. Het klooster Noordwijk alhier heeft 22 kandidaten voor wetenschappelijke vakken naar het examen gezonden: 2 voor de hoofdakte, 9 voor de hulpakte, 3 voor het Engelsch, 2 voor het Duitsch, 4 voor de vrije- en ordeoefeningen en 2 voor het teekenen..

Allen zijn geslaagd.

Van het klooster Weltevreden slaagden eveneens 3 voor de hoofdakke, 2 voor de hulpakke, ééne voor het Engelsch en ééne voor het Fransch".

't Ligt voor de hand, dat de Pastoor van Soerabaia, bij het vernemen van den goeden uitslag, waarmede de Ursulinen te Batavia haar werk bekroond zagen, deze religieuzen gaarne een school zag openen voor dat gedeelte der kudde, dat aan zijne hoede was toevertrouwd. Daartoe wendde hij zich tot de Kerkelijke Overheid en niet te vergeefs. Want er werd beloofd, dat de eerste Ursulinen, die uit het Vaderland naar Indie zouden vertrekken, voor de verlangde stichting te Soerabaia zouden bestemd zijn. Ook schreef zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid de Bisschop naar Venray en Sittard, om de Oversten der huizen aldaar te bewegen, Zusters tot dat einde over te zenden.

Den 2den September 1863 bracht de Zephir", die 113 dagen onderweg was geweest, drie Zusters te Batavia aan. Deze bleven eenige dagen in het klooster Noordwijk om op haar verhaal te komen, voor zij de reis naar hare bestemming Soerabaia zouden voortzetten. Naar Soerabaia vertrokken den 3den oktober:

Rev. Mère Louise, Overste dezer kleine communauté. Mère Augustine, de tegenwoordige Révérende Mère van Noordwijk.

Mère Alphonse van Sittard.

Mère Euphrasie van Weltevreden.

Soeur Marie van Noordwijk.

Reeds lang had de ZeerEerw. Heer M. v. d. Elsen, Pastoor van Soerabaia, rondgezien naar een huis, hetwelk voor zijn doel geschikt was, doch zijn ijverige pogingen bleven tot dan toe vruchteloos. Bij de menschen geen hulp vindende, beval hij door de voorbede der H. Theresia zijn zaak Gode aan. Hij beloofde tevens dat, vond hij verhooring, het nieuwe klooster aan de H. Theresia zou worden toegewijd. Na korten tijd kwam

reeds de gewenschte hulp. Een Protestansch heer meldt zich bij den pastoor aan. Ik weet", zoo ving hij aan „dat U een huis zoekt voor de Zusters, die eerstdaags zullen komen. Welnu ik wil met mijn familie het mijne verlaten, om het de Zusters af te staan.' Met dankbaarheid werd zijn aanbod aanvaard en nog denzelfden dag trok die liefderijke man uit zijn huis, dat den volgenden werd gereed gemaakt voor de goede ontvangst der Ursulinen.

Den 14 October 1863 ontving Pastoor v. d. Elsen de Zusters op de reede en geleidde haar naar het huis, dat de bakermat is dier groote inrichting, welke ieders bewondering wekt.

Door de goede zorgen van Pastoor Palinckx, nu de Nestor onzer Missie, bijgestaan door eenige edelmoedige dames, was het huis bij de komst der Zusters in volmaakte orde: de bedden waren gereed, de proviandkamer gevuld, zoodat de religieuzen bij aankomst een aangenaamen indruk kregen van de omgeving.

Den volgenden dag schooner kon het wel niet vierde de Kerk het feest van de Heilige Theresia. Ik behoef U niet te zeggen met welke gevoelens de stichteressen van het klooster H. Theresia" de H. Communie in de parochiekerk op dien heilspellenden dag ontvingen. Die groote Heilige had haar beschermelingen zoo zichtbaar bijgestaan, dat zij voor altijd aanspraak verwierf op de geheel bijzondere liefde en dankbaarheid der Ursulinen van Soerabaia.

De eerste dagen na hare aankomst werden de Zusters als het ware bestormd met bezoeken van de dames der stad, waaruit zij met grond konden opmaken, hoe gewenscht hare vestiging er was. Dit bleek nog duidelijker op den 3de November, toen bij de opening der school er zich veertig leerlingen aanboden; voor het meerendeel groote meisjes, die het laatste jaar harer opvoeding bij de Zusters wilden doorbrengen. Spoedig nam de school in omvang toe. Reeds jaren lang is het vaste

getal leerlingen 500. Het volledig getal der Katholieke en niet-Katholieke kinderen bedraagt heden 515.

Allen zijn externen, want de Zusters hebben te Soerabaia geen pensionaat. Aan de inrichting is echter een normaalschool verbonden.

Ook bloeit er evenals in het klooster te Weltevreden een tweede school, voor kinderen van minderen stand, waarop alleen Katholieken worden toegelaten. Welk een gunstige invloed er van zulk een school uitgaat op kinderen die veelal van de moederlijke zorgen beroofd zijn, behoeft geen betoog.

Van deze scholen bleef de stichteres, de Révérende Mère Louise, 27 jaren lang het hoofd en het hart. Zeldzame talenten waren deze buitengewone vrouw ten deel gevallen. Haar verschijning boezemde ieder die haar naderde ontzag en eerbied in, en toch werd zij met kinderlijke liefde en oprechte vriendschap door oud en jong bejegend. Zij was niet alleen een teedere moeder voor hare Zusters en leerlingen, maar de raadvrouw van honderden dames, die haar vertrouwden en volgden, als een kind zijne moeder volgt. Toen zij dan ook door den dood aan de liefde en hoogachting dier velen ontrukkt werd, stond heel Soerabaia op, om haar lijkstatie bij te wonen. Twee en negentig koetsen volgden den lijkwagen, om het stoffelijk omhulsel dier geliefde doode naar haar laatste rustplaats te vergezellen.

Zij was dan ook een vrouw, die alles voor allen geworden, een roem verworven heeft, welke zal blijven leven, zoolang de Zustersscholen van Soerabaia, door haar gesticht, en door haar geest bezield, zullen blijven bestaan.

De Révérende Mère Angèle, die reeds eenige jaren met Mère Louise had samengewerkt, werd haar opvolgster in het bestuur van het klooster .

In deze bladzijden, geliefde lezers en lezeressen, trachtte ik U eenig denkbeeld te geven van de kloosters der Ursulinen op Java, inrichtingen die het waard zijn in ruimen kring bekend te worden. Zij zijn Oasen in

de woestijn van ongeloof en zedenbederf, liefdelijke oorden, waar geloof en deugd tot wasdom komen.

Wanneer iemand het vele stuitende in een Indische stad, die bonte mengeling van inlanders en vreemden van alle ras, wil ontvluchten, hij trede een dier kloosters binnen; en als de kloosterdeur zich achter hem gesloten heeft, dan wordt het gewoel dier Indische wereld voor hem stom. Ja waarlijk bij het binnentreden komt kalmte en vrede U. te gemoet, gij kunt U voorstellen in het Vaderland te zijn; want Hollandsche menschen, Hollandsche netheid en orde maken er een alleraangenaamste indruk.

Eenige dagen geleden las ik in de dagbladen, dat alle Europeanen door langdurig verblijf in Indië geestelijk achteruitgaan. Wij kunnen de waarheid dezer stelling in het midden laten, doch nemen de vrijheid onze regilieuzen er in alle geval van uit te zonderen. Onder haar toch zijn er velen die twintig, ja zelfs meer dan dertig jaar van den morgen tot den avond arbeiden met waarlijk frisschen, jeugdigen moed. Haar heeft een langdurig verblijf onder de tropen noch geestelijk, noch zedelijk geschaad. Er wordt in de kloosters even vlijtig, ordelijk en opgewekt gearbeid als in ons Vaderland. En wij mogen gerust zeggen, dat de opvoeding op de Zusterscholen, enkele dingen door het klimaat gevorderd uitgezonderd, echt Hollandsch is. „

Ook de uitingen van kunst staan hier volstrekt niet ten achter bij die welke men in gelijke inrichtingen in Europa vindt, ja ik meen dat zij die laatste zelfs voorbij streven.

Vóór een paar jaar schreef een kunstrechtter: zegt dat er voor klassieke kunst in Indië geen plaats is; doch dat woord is dezer dagen door de leerlingen der Zusterschool gelogenstraft." Hij had n.l. een feestuitvoering in een der kloosters bijgewoond en was door de muziek en de opvoering van echte kunststukken zoo getroffen, dat deze loffelijke getuigenis er de uiting van was. Om de onpartijdigheid van 's mans oordeelvelling

nog beter te doen uitkomen, zij vermeld dat het een Protestant was die zoo schreef.

En waarlijk, wie een feestuitvoering, zooals die op den naamdag der Eerw. Overste gegeven wordt, ooit bijwoonde, zal erkennen, dat alles, wat hij zag en hoorde, zoo keurig en smaakvol is, als alleen ware kunst te genieten geeft. Schaar U, zoo ge lust hebt de vruchten der opvoeding in vollen glans te zien schitteren, onder de weinige genodigden.

Bij het binnentreden der sober en deftig versierde zaal, brengen U vijfhonderd van vreugde stralende gezichtjes al dadelijk in feestelijke stemming. Denk nu niet dat ge slechts eenige stukjes muziek en voordrachten zult hooren. Stel U verwachting hoog, zeer hoog en ik ben niet bevreesd, dat ge eenige teleurstelling zult ondervinden.

Bij de laatste tonen der piano, die bij het binnenkomen en plaatsnemen hare heldere klanken deed hooren, wordt alles stil. Daar komt een der grootere leerlingen met een bloemtuil in de hand om dien der moeder, wier feest wordt gevierd, aan te bieden en haar met ongekunstelde woorden geheel de voorstelling op te dragen. Dan naderen zeer lief en vrijmoedig eenigen der kleinen, om moeder kinderlijk geluk te wenschen. Dit alles, zult gij zeggen, is zeer gewoon en gebeurt overal elders ook. Doch hier draagt dit zulk een natuurlijk karakter, dat den toeschouwer van zelf de woorden op de lippen komen: hoe ongedwongen en sierlijk is het optreden dier meisjes; wat beminnen die kinderen de Overste van het huis! De uitdrukking toch van gelaat, de toon der stem, de kinderlijk eenvoudige hartelijkheid spreken het duidelijk uit, welk een liefelijke harmonie er bestaat tusschen de leerlingen en de meesteressen of beter tusschen de Moeders en de kinderen.

Daarna dan wordt er, door muziek en zang afgewisseld, een treurspel opgevoerd, waartoe natuurlijk een gekozen wordt, dat geschikt is om door meisjes gespeeld te

worden, zooals Esther, Jeanne d'Arc, de laatste dagen van Maria Antoinette in de gevangenis, Margaretha de dochter van Thomas Morus, enz., stukken die in het Fransch worden opgevoerd, om de leerlingen te gewennen aan een taal, die hier voor een deftige vrouw noodzakelijk is.

Er is vooraf, zooals begrijpelijk is, veel geoefend en uit vijfhonderd kinderen zijn de meest talentvolle gekozen. Bedenk daarbij dat vele kinderen dochters zijn van hoofd-ambtenaren en rijke kooplieden, die er veel voor over hebben, haar op zulk een feest in prachtige costumes te doen verschijnen; dan zal het U niet verwonderen, dat er soms tooneelen zijn die der natuur zoo nabij komen, dat ze een diepen indruk op de toeschouwers maken.

Na de voorstelling placht onze Bisschop, Monseigneur W. J. Staal, die, als zijn Doorluchtige Hoogwaardigheid te Batavia was, zulke feesten met Zijne hooge tegenwoordigheid steeds vereerde, de Overste en kinderen geluk te wenschen en te beloonen door een woord van waardeering, voor al het schoone dat hier te genieten wordt gegeven en het kenmerk van arbeid, vlijt en kunstzin draagt.

Nu hebben helaas vele menschen de middelen niet, om hunne dochters ter opvoeding naar Batavia te zenden. Het zou daarom wenschelijk zijn, dat er ook op plaatsen in het Binnenland Zusterscholen werden geopend. Monseigneur, die met bewonderenswaardigen ijver elk jaar een groot gedeelte van zijn uitgestrekt Vicariaat bezocht, zag dan ook de noodzakelijkheid er van in. Doch daartoe zijn vele onderwijzeressen noodig en in de laatste jaren is er geen enkele uit het Vaderland aangekomen.

Dankbaar erkennen wij dat de Goddelijke Voorzienigheid ook hier in Indie meisjes tot het religieuze leven roept. En onder haar zijn zeer bekwame onderwijzeressen in wetenschap of kunsten, doch wij moeten het bekennen

haar getal is niet groot genoeg om zonder nieuwen aan was uit het Vaderland, aan uitbreiding te denken.

Daarom zou ik jonge dochters in Nederland, die het religieuze leven willen omhelzen gaarne toeroepen: indien gij veel wilt werken voor God en het zielenheil, ziet er zijn in het Vaderland 11900 klooster maagden, die daar door woord en voorbeeld stichten. Maar hier in die uitgestrekte Hollandsche Kolonie, in ons Nederlandsch Oost-Indie zijn er slechts 228, waarvan er velen onder de inlandsche jeugd werkzaam zijn. Wilt gij dan woekeren met uwe talenten en ijveren voor den Heer, welnu een uitgestrekt veld, dat op ontginning wacht, ligt hier voor U open. Boven schreef ik over het Noviciaat te Venray. Welnu treedt daar binnen, bereidt er U voor om arbeidsters te worden in Nederlandsch Indië, in den wijngaard des Heeren, waar zoovele edele maagden U zijn voorgegaan, die nu in blijdschap honderdvoudige vruchten plukken van haar zegenrijken arbeid.

Zoo deze schets enkelen mijner ambtsbroeders op de gedachte mocht brengen, de geschiedenis te schrijven, der Zusters Huizen, die op hunne standplaatsen gevestigd zijn, zou ik mij dubbel beloond rekenen.

Batavia, 23 Maart 1897.

B. G. SCHWEITZ..